

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Ἡ κοινωνία τῆς κατανάλωσης

Ἐνα διαχρονικό πρόβλημα πού ἀπασχολεῖ τὴν κοινωνία μας εἶναι ἡ εὐζωία, ἡ εὐμάρεια καί, γενικά, τὸ πάθος τῆς φιλαυτίας πού ἐξακτινώνεται στὰ ἐπὶ μέρους βασικά πάθη τῆς φιλοδοξίας, τῆς φιληδονίας καί τῆς φιλαργυρίας. Μὲ τὰ πάθη αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι φίλαυτος καί χάνει τὴν ἐπαφή του μὲ τὸν Θεό καί τὸν συνάνθρωπό του, δηλαδή μειώνεται ἡ φιλοθεΐα καί ἡ φιλανθρωπία του καί αὐξάνεται ὁ καταναλωτισμός, ὅποτε ἡ κοινωνία ἀντὶ νὰ εἶναι φιλόθεη καί φιλάνθρωπη γίνεται φίλαυτη καί καταναλωτική.

Στὴν συνέχεια θὰ ἀναπτύξω τὸ θέμα τοῦ καταναλωτισμοῦ σέ σχέση μὲ τὴν καπιταλιστική νοοτροπία τῆς ἐποχῆς μας, ἓνα θέμα πού εἶναι πάντα ἐπίκαιρο μὲ διαχρονικὴ ἰσχὺ, ἀφοῦ ἀφορᾷ ὅλους μας.

Ἀφορᾷ ὅλους μας, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ οικονομικὸ καί κοινωνικὸ πρόβλημα πού ἀναφύεται στίς ἡμέρες μας καί τὴν ὑπονόμευση καί τὴν κατάρρευση τοῦ χρηματοπιστωτικοῦ συστήματος.

Θὰ διαιρέσω τὸ θέμα σέ τρεῖς ἐπὶ μέρους ἐνότητες. Στὴν πρώτη θὰ ἐπιχειρήσω μιὰ ἀνάλυση τῆς κατανάλωσης καί τῆς κοινωνίας τῆς κατανάλωσης, στὴν δεύτερη θὰ γίνῃ ἀνάλυση τῆς καπιταλιστικῆς νοοτροπίας πού συνδέεται ἀναπόσπαστα μὲ τὴν νοοτροπία τῆς κατανάλωσης καί στὴν τρίτη θὰ ἐκτεθῇ τὸ πῶς οἱ Ρωμαῖοι-Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες προσπαθοῦσαν νὰ ἐπιλύσουν τὰ φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας ἀπὸ τοὺς λεγόμενους Δυνατοὺς-πλουσίους γαιοκτῆμονες σέ σχέση μὲ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα.

«Ἡ κοινωνία τῆς κατανάλωσης»

Συχνά ἀκούγεται ἀπὸ πολλοὺς ὅτι ὁ ἄνθρωπος σήμερα εἶναι ἓνα καταναλωτικὸ ὄν, καθὼς ἐπίσης χαρακτηρίζεται ὡς καταναλωτῆς. Στὴν περίπτωση αὐτὴ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ δὲν θεωροῦνται ὡς

δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ὡς καταναλωτικά ἀγαθά, πού καταναλώνονται μέ βουλιμία καί ἡ κοινωνία δέν χαρακτηρίζεται ὡς κοινωνία προσώπων, ἀλλά ὡς καταναλωτική. Αὐτό τό σχῆμα καταναλωτικά ἀγαθά, καταναλωτικό ὄν καί καταναλωτική κοινωνία δείχνει τήν ἀρρώστια τῆς ἐποχῆς μας.

Καταναλωτισμός εἶναι ἡ «ὑπερβολική κατανάλωση ἀγαθῶν», ἡ «καταναλωτική μανία». Ὁ καταναλωτισμός ἐκδηλώνεται τόσο ὡς ἀγορά διαφόρων ἀγαθῶν καί τροφίμων ὅσο καί ὡς «ἀγορά χρηστικῶν καί πολιτιστικῶν ἀγαθῶν, τά ὅποια ἀνανεώνονται συχνά σύμφωνα μέ καταναλωτικά πρότυπα πού κυριαρχοῦν σέ μιά κοινωνία, πού ἀνταποκρίνονται σέ τάσεις ἐπίδειξης καί δημιουργίας μιᾶς “κοινωνικῆς βιτρίνας” καί στήν ψευδαίσθηση ὅτι τά ἄτομα μέ τήν συνεχῆ ἀλλαγὴ ρούχων, ἐπίπλων, ἀκριβῶν ἀρωμάτων, κοσμημάτων κλπ. ἀνεβαίνουν σέ μιά ἀνώτερη κοινωνική βαθμίδα». Ὁ καταναλωτισμός συνδέεται μέ μιά εἰκονική ἢ προσωρινή εὐημερία καί μιά νοοτροπία πού δέν χαρακτηρίζει μόνον τά κοινωνικά στρώματα πού ἔχουν ὑψηλά εἰσοδήματα, ἀλλά καί τά ἄλλα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Ὁ ὅρος «κοινωνία τῆς κατανάλωσης», πού εἶναι καί ὁ τίτλος τῆς ὀμιλίας μου, ἀνήκει στόν Domenach (Ντομενάχ), πού ἦταν συνεργάτης σέ μεγάλες παρισινές ἐφημερίδες καί διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ Esprit. Μεταξύ τῶν ἄλλων βιβλίων πού συνέγραψε, ἐξέδωσε τό 1965 ἕνα βιβλίο μέ τίτλο *Περιγραφή ἑνός νέου κόσμου*, στό ὅποιο παρουσιάζει διεισδυτικά τήν κατάσταση τῆς σημερινῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας. Στήν πρώτη αὐτῆ ἐνόητα θά παρουσιάσω μερικές σκέψεις του ἀπό τό βιβλίο αὐτό.

Ἡ κατανάλωση εἶναι τό νέο στοιχεῖο πού χαρακτηρίζει τήν κοινωνία μας. Πάντοτε ὑπῆρχε ἡ εὐζωΐα, ἀκόμη καί σέ φτωχικές κοινωνίες, ἀλλά τό ἰδιαίτερο στήν ἐποχὴ μας εἶναι ἡ κατανάλωση. Αὐτό φαίνεται σέ μεγάλες χῶρες ὅπως ἡ Ἀμερική, ὅπου ἀκόμη καί στό μικρότερο χωριό μπορεῖ νά βρῆ κανεῖς ἀφθονία

ύλικων αγαθων. «Μία συνεχής πίεση ασκείται για να κάνη τούς ανθρώπους να καταναλώνουν, για να μεταβάλη τον άνθρωπο σε καταναλωτή, για να τον πείση ότι ή κεντρική ιδιότης του είναι να είναι καταναλωτής». Νά αγοράζη νέα προϊόντα, νά τά πετᾶ καί νά αγοράζη καινούρια.

Τόν 19^ο αιώνα τό πρότυπο τοῦ ἀνθρώπου ἦταν νά εἶναι παραγωγός, ἐργάτης, ὅπως ὑμνήθηκε καί ἀπό τόν καπιταλισμό καί τόν σοσιαλισμό, ἐνῶ στήν ἐποχή μας τό πρότυπο πού δεσπόζει εἶναι τοῦ καταναλωτῆ, πού διαμορφώνει τήν συμπεριφορά καί τά ἤθη μας.

Τό ὅτι ὀδηγηθήκαμε ἀπό τόν παραγωγό στόν καταναλωτή, φαίνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι παρατηρεῖται μιᾶ μετατόπιση ἀπό τόν ἄνδρα στήν γυναίκα. Σήμερα ξεπεράσθηκε τό ἀνδρικό πρότυπο τοῦ πολεμιστῆ καί τοῦ ἐργάτη ἀπό τό γυναικεῖο πρότυπο, πού κυριαρχεῖ, ὁπότε ή γυναίκα, καί τό παιδί εἶναι τό κεντρικό σημεῖο τῆς κοινωνίας μας, ἀφοῦ τά πρόσωπα αὐτά εἶναι προνομιούχοι καταναλωτές. Σήμερα ὁ ἄνδρας εἶναι ἐργαζόμενος καί παραγωγός, ή γυναίκα εἶναι ἀγοράστρια καί καταναλώτρια καί τό παιδί «εἶναι ή Σαχάρα τῆς καταναλώσεως, εἶναι ἔδαφος πρὸς κατάκτησι, εἶναι αὐτό πού θά μπορέση νά αγοράζη ὅλο καί περισσότερα, ἐφόσον ή κατανάλωσι δέν ἔπαψε νά ἀναπτύσση τό ἱμπερίο της κατὰ τρόπο ἐξαιρετικό ἐπί εἴκοσι καί τριάντα χρόνια τώρα». Βέβαια, ἀπό τό 1965 πού ὁ Domenach ἔγραψε τό βιβλίο αὐτό ἔχουν διαφοροποιηθῆ κάπως τά πράγματα καί σήμερα καί ή γυναίκα ἔγινε ἐργαζόμενη καί παραγωγός, χωρίς ὅμως νά ἀποβάλλη τήν ιδιότητα τῆς καταναλώτριας, γιατί αὐτή ἀγοράζει για τό σπίτι, τόν ἄνδρα, τά παιδιά.

Σήμερα ἀκόμη καί τό παιδί, ὁ ἔφηβος καί γενικά ὁ νέος ἄνθρωπος εἶναι ὑπερκαταναλωτής, εἶναι πρότυπο «τῆς ἐπιδεικτικῆς καταναλώσεως», χωρίς ἀκόμη νά παράγη. Μερικοί μαθητές καί φοιτητές καταναλώνουν πολλά σέ σχέση μέ παλαιότερες ἐποχές,

χωρίς να παράγουν κάτι.

Τό πρόβλημα τῆς κατανάλωσης φαίνεται καί στήν τρίτη ἡλικία. Ἐάν οἱ ἄνθρωποι στήν τρίτη ἡλικία ἔχουν χάσει τό ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας εἶναι γιατί δέν μπορεῖ νά σπρώξει κανείς αὐτήν τήν ἡλικία εὐκολά στήν κατανάλωση. Στήν ἀμερικανική κοινωνία ἐπιδιώκεται νά θεωρήσουν καί αὐτόν τόν θάνατο τῶν ἀνθρώπων ὡς πεδίο κατανάλωσης, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι διαθέτουν πολλά χρηματικά ποσά «γιά νά θάψουν ἕναν ἄνθρωπο, γιά νά τόν ἀρωματίσουν, νά τόν καλλωπίσουν, γιά νά τοῦ φορέσουν κουστούμια πανάκριβα».

Ἡ κατανάλωση ἀπλώθηκε στόν πολιτισμό, στίς ἰδέες, στήν φαντασία. «Ἡ κατανάλωσι ἔχει κυριαρχήσει σήμερα στά ὄνειρα διά μέσου τῶν περιοδικῶν, τοῦ κινηματογράφου, τῆς τηλεόρασεως, ὅπως ἔχει εἰσχωρήσει καί στήν φύσι καί στήν τέχνη» καί ὑποκινεῖται ἀπό τήν διαφήμιση. Διαφημίζονται προϊόντα, ταξίδια, διασκεδάσεις καί παρακινούμαστε γιά τήν πραγματοποίησή τους. Ἡ κατανάλωση δέν εἶναι μόνον μιᾶ οικονομική πράξη, ἀλλά διαποτίζει τίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ «δημιουργεῖ πραγματικά ἕνα στύλ ζωῆς, ἕναν τρόπο ὑπάρξεως καί ἐνεργείας, ἕναν τρόπο ἀνθρωπίνης σχέσεως», γι αὐτό μπορεῖ νά γίνη λόγος γιά «πνεῦμα τῆς κατανάλωσης». Σήμερα παρατηρεῖται τό φαινόμενο νά μή προσπαθοῦν οἱ ἄνθρωποι νά ἐλέγχουν τήν παραγωγή, ἀλλά νά τήν συσχετίζουν μέ τήν κατανάλωση, ἐμπιστεύονται τήν ἐργασία τους στους παραγωγούς «σέ ἕνα ὄργανισμό ἀπρόσωπο, καταναγκαστικό, χωρίς νόημα». Ἐδῶ πρέπει νά ἐντάξουμε τίς διαφημιστικές ἐταιρεῖες, καί ὅλο τό σύστημα τῆς διαφήμισης καί τῆς προώθησης τῶν προϊόντων μέ σκοπό νά κάνουν τόν ἄνθρωπο καταναλωτή, νά τό αἰσθανθῇ ὡς ἀνάγκη, νά τό ἐπιθυμήσει καί νά τό ἀγοράσει. Ἀκόμη καί οἱ διακοπές μας ἐξετάζονται μέσα ἀπό τήν κατανάλωση, «εἶναι τό βασίλειο τῆς καταναλώσεως». «Οἱ διακοπές εἶναι ἡ περίοδος ὅπου θά καταναλωνῆ κανείς χωρίς νά σκέπτεται τήν

ἐργασία, ἡ κατανάλωσι εἶναι πλήρης, κομμένη ἀπό τήν ρίζα τοῦ μόχθου».

Σήμερα καταρρέουν οἱ ιδεολογίες καί ἀναπτύσσεται ὁ καταναλωτικός τρόπος ζωῆς. «Ἡ κατανάλωσι γίνεται ἡ πιό δυνατή οὐτοπία τοῦ βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ καί ἡ πιό βαθειά ἀντιποίηση ὅλων τῶν ιδεολογιῶν... Εἶναι ἡ πιό ἀντι-ουτοπική οὐτοπία, οὐτοπία ἀντίθετη ἀπό ὅλες τίς παλαιότερες». Πρόκειται γιά μιὰ νέα ιδεολογία, τήν ιδεολογία τῆς κατανάλωσης, ἡ ὁποία δέν βιώνεται μόνον στίς πλούσιες χῶρες, ἀλλά καί στίς πτωχές. Αὐτό τό βλέπουμε καί στίς χῶρες τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ὅπου ἐπικρατοῦσε προηγουμένως ἕνας συντηρητισμός, καί ἐκεῖ τώρα ἀναπτύσσεται τό «πνεῦμα» τοῦ καταναλωτισμοῦ. Πρόκειται, πράγματι, γιά τήν ιδεολογία τῆς κατανάλωσης.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ιδεολογίας τῆς κατανάλωσης εἶναι, ἐκτός τῶν ἄλλων, ἡ καταστροφικότητα καί ἡ ἐκμετάλλευση. Ἡ καταστροφικότητα ἐγκείται στήν «ληηλασία τῶν φυσικῶν πηγῶν μεταξύ τοῦ 16^{ου} καί 20^{ου} αἰῶνος, τόν ἀποικισμό, τήν καταστροφή τόσου πλούτου, ὑλικοῦ καί ἀθρώπινου». Ἡ ἐκμετάλλευση ἐγκείται στήν ἐκμετάλλευση τῶν πολιτισμῶν, τούς ὁποίους «μεταβάλλουμε σήμερα σέ μουσεῖα, σέ φολκλόρ, σέ τουρισμό, δηλαδή σέ ἀντικείμενα καταναλώσεως... Ὑπάρχει ἐδῶ μιὰ κίνησι θεμελιακή τῆς κοινωνίας μας, κίνησι ἐκμεταλλεύσεως πολύ πιό δυνατή ἀπό τήν ἀποικιοκρατία, καί ἡ ὁποία συνεχίζεται καί μετά ἀπό τήν ἀποικιοκρατία, ἀπό τήν ὁποία ἐνεπνεύσθη. Ἡ κοινωνία μας προοδεύει συνεχῶς, καταβροχθίζοντας ἄλλες κοινωνίες».

Ἡ κατανάλωσι ἔχει πολλές μορφές. Μιά ἀπ' αὐτές εἶναι καί τό θέαμα. «Μέ τόν κινηματογράφο καί τήν τηλεόρασι τό πᾶν γίνεται θέαμα. Ἡ τέχνη, ἡ πολιτική, ὁ ἀθλητισμός, οἱ ξένες χῶρες, τά βᾶθη τῆς θαλάσσης, ὁ κόσμος ὅλος προσφέρεται γιά κατανάλωσι τῶν θεατῶν. Τά πάντα καταβροχθίζονται, χωρίς καμμιά ἀφομοιωτική προσπάθεια. Ὁ θεατής εἶναι ὁ καλύτερος καταναλωτής, ὁ

πιό γρήγορος και ταχύς καταναλωτής». Έτσι, «οι σχέσεις μας με τὰ αντικείμενα αναποδογυρίζονται», ὁ ἄνθρωπος ἀλλοτριώνεται ἀπὸ τὰ πράγματα, τὸ αντικείμενο ἀντικαθιστᾶ τὴν προσωπικότητα. Τὸ σύνθημα τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας εἶναι: «ἔχεις κάτι, εἶσαι κάτι». Αὐτὸ συνιστᾶ ἀποπλάνηση τοῦ ἀνθρώπου ...

***

«Οἱ δυνατοί»

... Σήμερα παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο νὰ κλείνουν, λόγω τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, μικρομεσαῖες ἐπιχειρήσεις, μικρὰ καταστήματα, γιατί πιέζονται ἀπὸ πολυκαταστήματα καὶ πολυεθνικὲς ἐπιχειρήσεις, καθὼς ἐπίσης τὸ Χρηματιστήριον νὰ ἐξαφανίζη περιουσίες τῶν μικρομεσαίων τάξεων καὶ οἱ Τράπεζες λόγω δανεισμοῦ νὰ θέτουν σέ πλειστηριασμό τίς περιουσίες τῶν πτωχῶν. Τὸ Κράτος, κατὰ τὸ πρότυπο τῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, θὰ πρέπει νὰ ψηφίζη νόμους μέ τούς ὁποίους ἀφ' ἑνός μὲν νὰ περιορίζη τὴν ἐπέκταση τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, ἀφ' ἑτέρου δέ νὰ ἐνισχύη καὶ νὰ προστατεύη τίς μικρὲς ἐπιχειρήσεις καὶ τούς χαμηλόμισθους. Αὐτὸ ὅμως, δυστυχῶς, δέν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῆ στίς σύγχρονες καπιταλιστικὲς καὶ φιλελεύθερες ἀπόψεις μέ τὸν ἐλεύθερον ἀνταγωνισμό καὶ τὴν αὐτορρύθμιση τῆς ἀγορᾶς. Ἄλλ' ὅταν φουσκῶνῃ ἓνα μπαλόνι κάποτε θὰ σπάσῃ, πράγμα πού βλέπουμε στίς ἡμέρες μας. Παρατηρῶ, ὅμως, ὅτι καὶ ὁ τρόπος θεραπείας τοῦ προβλήματος δέν εἶναι τόσο φιλόφρωνος, κατὰ τὸ πρότυπο τῆς Ρωμαϊκῆς - Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, πού ἀναφέραμε προηγουμένως.

Αὐτὴ ἡ καπιταλιστικὴ νοοτροπία δέν συνδέεται μόνον μέ πρόσωπα ἰδιαίτερα, πού κατορθώνουν νὰ ἀποκτήσουν τεράστια περιουσία καὶ δύναμη, ἀλλὰ καὶ μέ τίς Τράπεζες καὶ ὅλο τὸ τραπεζικὸ σύστημα. Καὶ ἀσφαλῶς πρέπει νὰ θεπισθοῦν νόμοι γιὰ νὰ φορολογηθοῦν οἱ πλούσιοι καὶ ὄχι οἱ πτωχότερες κοινωνικὲς τάξεις.

Ὅταν ἤμασταν στό Γυμνάσιο καὶ εἰσαγόταν τότε τὸ σύστημα

τῆς ἀποταμίευσης, μιά μορφή καπιταλιστικῆς ζωῆς, μέ τρόπο ἔξυπνο καί ἐπικοινωνιακό προσπαθοῦσαν νά μᾶς βάλουν σέ αὐτήν τήν νοοτροπία μέ τό νά γράφουμε ἐκθέσεις, πού βραβεύονταν, γιά τήν ἀξία καί τά ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποταμίευσης. Τό χρήμα πού καταθέτουν οἱ ἄνθρωποι στό Ταμιευτήριο καί τίς Τράπεζες μέ σχετική τοκοφορία, δίνει τήν δυνατότητα στους τραπεζίτες νά τό βάζουν στους κανόνες τῆς χρηματαγοράς, μέ τήν ἀποψη ὅτι τό χρήμα εἶναι παραγωγικό ἀγαθό καί ὀδηγεῖ στήν σύναψη ποικίλων δανειῶν καί ἀκόμη κατέληξε σέ πολλούς πλειστηριασμούς σπιτιῶν, καταστημάτων κλπ. Δέν μπορεῖ κανείς νά ἀρνηθῆ μιά τέτοια πρακτική, ἀλλά πρέπει νά γίνεται λελογισμένη χρήση της. Συγχρόνως, σήμερα εἶναι ἀπαίτηση πολλῶν ὅτι τό Κράτος πρέπει νά ἐπεμβαίνει καί νά θέτῃ ὄρους καί προϋποθέσεις, νά ἐλέγχει τό τραπεζιτικό σύστημα, πού λειτουργεῖ μερικές φορές ὡς νόμιμη τοκογλυφία καί ὡς ξέπλυμα τοῦ μαύρου χρήματος. Ἡ προσπάθεια τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, πρέπει νά γίνῃ, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, πρότυπο στήν Πολιτεία μας.

Ρώτησα κάποιον εἰδικό νά μοῦ πῆ πού βρίσκεται τό πρόβλημα μέ τήν σύγχρονη οικονομική κρίση καί τό χρηματιστήριο καί μοῦ τό εἶπε μέ ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

«Μιά φορά ἔναν καιρὸ σ' ἕνα χωριό, ἕνας ἄντρας, ὁ Χάρης, ἀνακοίνωσε στους χωρικούς ὅτι θά ἀγόραζε μαϊμοῦδες πρὸς 10 δολάρια τήν μία. Ξέροντας οἱ χωρικοὶ ὅτι ὑπῆρχαν πολλές μαϊμοῦδες γύρω στό δάσος, πῆγαν ἔτσι ἔπιασαν. Ὁ Χάρης ἀγόρασε χιλιάδες πρὸς 10 δολάρια τήν μία, ὅπως ὑποσχέθηκε. Τό ἐμπόρευμα ὅμως λιγότευε ἔτσι οἱ χωρικοὶ σταμάτησαν νά κυνηγᾶνε μαϊμοῦδες.

Ὁ Χάρης ἀνακοινώνει πάλι ὅτι θά ἀγόραζε μαϊμοῦδες, αὐτήν τήν φορά γιά 20 δολάρια τήν μία. Οἱ χωρικοὶ ἔτρεξαν ἔτσι ἔπιασαν ἔτσι ἄλλες μαϊμοῦδες. Σύντομα ὅμως οἱ μαϊμοῦδες λιγότεψαν κι ἄλλο, οἱ χωρικοὶ ἐπέστρεψαν στὰ κτήματά τους.

Ὁ Χάρης ἀνακοινώνει πάλι ὅτι ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν πλέον

πολλές μαϊμούδες θα αγόραζε τήν μια πρὸς 25 δολάρια. Οἱ χωρικοὶ πιάνουν ἢ τίς λίγες πού ἔμειναν.

Ὁ Χάρης τοὺς λέει καταλαβαίνω ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον παρὰ ἐλάχιστες μαϊμούδες γι' αὐτὸ ἢ ἐγὼ θὰ σᾶς δώσω 50 δολάρια τήν μία. Ἀλλὰ ἐπειδὴ πρέπει νὰ φύγω γιὰ τήν πόλη γιὰ δουλειές, θὰ ἀναλάβῃ τήν ἀγοροπωλησίαν ὁ βοηθός μου.

Ὁ βοηθὸς φωνάζει τοὺς χωρικοὺς ἢ τοὺς λέει. Κοιτάξτε τί ἔκανε ὁ Χάρης. Γέμισε ἕναν στάβλο μὲ μαϊμούδες· θὰ σᾶς τίς πουλήσω ἐγὼ γιὰ 35 δολάρια τήν μια ἢ ὅταν γυρίσῃ ὁ Χάρης, τοῦ τίς πουλᾶτε ἐσεῖς γιὰ 50 δολάρια τήν μία. Οἱ χωρικοὶ στριμώχτηκαν μάζεψαν ὅλες τίς οἰκονομίες τους ἢ αγόρασαν ὅλες τίς μαϊμούδες.

Δὲν ξαναεῖδαν οὔτε τὸν βοηθὸ οὔτε τὸν Χάρη.

Καλῶς ἦρθατε στὴν Wall Street!».

Ἡ κοινωνία μας σήμερα εἶναι καπιταλιστική. Βέβαια, ὅταν ὀμιλῶ γιὰ καπιταλισμὸ, δὲν ἐννοῶ ἀπλῶς τήν συγκέντρωση τοῦ πλούτου ἀπὸ μερικοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ομάδες ἀνθρώπων, καὶ ἀπ' αὐτὸ τό ἴδιο τό Κράτος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μερικά πρόσωπα πού ζοῦν καὶ κινοῦνται μέσα στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄρχισα τήν ὀμιλία μου μὲ τό γεγονὸς ὅτι σήμερα οἱ ἄνθρωποι διαπνέονται ἀπὸ τήν εὐζωία, τήν ἡδονή καὶ τήν εὐμάρεια πού ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν καλλιέργεια καὶ τήν αὐξηση τῶν παθῶν καὶ συνέδεσα τό «πνεῦμα τῆς καταπόνησης» μὲ τό «πνεῦμα τοῦ καπιταλισμοῦ» καὶ τήν φιλαργυρία τῶν «Δυνατῶν» στὴν σύγχρονη κοινωνία μας. Σέ αὐτὸ τό γεγονὸς ἀποδίδω τήν οικονομικὴ κρίση τῶν ἡμερῶν μας.

Θά πρέπει νὰ ὀλοκληρώσω τήν ὀμιλία μου μὲ τήν θέση ὅτι αὐτὸ πού χρειάζεται ἀπὸ ὅλους μας σήμερα εἶναι νὰ ἀντιδροῦμε στὴν νοοτροπία τῆς καταπόνησης καὶ αὐτὸ μποροῦμε νὰ τό κάνομε μὲ τήν καλλιέργεια τῆς ἀσκητικῆς καὶ φιλόανθρωπης ζωῆς.

Όταν κάνω λόγο για άσκητική ζωή, έννοῶ τόν συνειδητό ἀγῶνα για νά ζοῦμε μέ ὀλιγάρχεια, ὅσο τό δυνατόν, για νά ἀσκοῦμε τήν φιλοθεΐα καί τήν φιλανθρωπία καί νά βοηθοῦμε ὅσους ἔχουν πραγματική ἀνάγκη.

Δυστυχῶς, μέ τόν τρόπο πού ζοῦν οἱ ἄνθρωποι σήμερα ὑποθηκεύουν ὀλόκληρη τήν ζωή τους καί τήν περιουσία τους στίς Τράπεζες καί τούς τραπεζίτες. Παίρνουν δάνεια για νά αὐξήσουν τήν περιουσία τους, παίρνουν καταναλωτικά δάνεια για ἐφήμερη εὐμάρεια, ἀλλά ἀφ' ἑνός μέν καταβάλλουν για πολλά χρόνια μηνιαίες δόσεις, ἀφ' ἑτέρου δέ οἱ Τράπεζες ἔχουν δικαιώματα πάνω σέ αὐτήν τήν περιουσία, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐπιστρέφουν σέ αὐτές. Εἶναι δοῦλοι τῶν κτημάτων καί τῶν χρημάτων, ἀλλά καί τῶν Τραπεζῶν. Τό φοβερότερο εἶναι νά λαμβάνουν πολλοί καταναλωτικά δάνεια μέ ὑψηλά ἐπιτόκια για ἐκδρομές, διακοπές καί ἄλλες μή ἀναγκαῖες ἐργασίες. Τό θεωρῶ αὐτό πολύ ἐπιπόλαιο. Τό νά δανείζεται κανεῖς για κάτι ἀναγκαῖο τό καταλαβαίνω. Τό νά δανείζεται, ὅμως, για ἐκδρομές καί διακοπές δέν τό καταλαβαίνω. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ ἐλάχιστη ἡδονή δημιουργεῖ μεγάλη ὀδύνη.

Σήμερα ἡ παλαιά δουλεία, ἀπό τήν ὁποία μᾶς ἐλευθέρωσε ὁ Χριστός, ἀποκτᾶ μιά καινούρια μορφή, μέ τήν βοήθεια τῶν συγχρόνων ἐκκοσμηκευμένων Χριστιανῶν. Στήν συνέχεια, ὁ ἀνταγωνισμός καί ὁ συναγωνισμός τῶν Τραπεζῶν προκαλεῖ διάφορες ἐκρήξεις στήν ἀγορά καί στήν κοινωνία. Ἐπειτα, τό παιχνίδι στό Χρηματιστήριο ἐγκυμονεῖ πολλούς κινδύνους.

Αὐτό ἐπισημαίνουν καί σύγχρονοι κοσμικοὶ ἄνθρωποι. Χθές μόλις μιά μεγάλης κυκλοφορίας ἐφημερίδα μᾶς συμβούλευε μέ πυχαῖο τίτλο: «Πῶς θά σωθοῦμε ἀπό τό προσωπικό κράχ» (κράχ=crash=κατάρρευση), παρουσιάζοντας τίς συμβουλές τριῶν ἐκπροσώπων καταναλωτικῶν ὀργανώσεων πρὸς «τόν βραχυκυκλωμένο Ἑλληνα», ὅπως γράφεται.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου Καταναλωτῆ (INKA) κ. Γεώρ-

γιος Λεχουρίτης συνιστᾷ: «Θά πρέπει οἱ καταναλωτές νά πάρουν πλέον τήν εὐθύνη στά χέρια τους. Κανείς δέν δικαιούται νά πει ὅτι δέν γνωρίζει τό πρόβλημα. Γιά τόν λόγο αὐτό θά πρέπει ἀπαραιτήτως ὅλοι μας νά κάνουμε ἔρευνα ἀγορᾶς καί νά περικόψουμε ὅσα περιττά πράγματα συνηθίζαμε νά ἀγοράζουμε. Θά πρέπει πάντως νά σημειώσουμε ὅτι ἡ κρίση ἔχει δημιουργήσει μεγάλο κύμα δυσαρέσκειας κατά τῶν τραπεζῶν. Οἱ καταγγελίες πού δέχεται καθημερινά τό INKA εἶναι πολλές. Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ λοιπόν τίς συναλλαγές μέ τίς τράπεζες, συνιστῶ στούς Ἑλληνες νά προσέχουν τά φιλά γράμματα, νά ἀποφεύγουν ὅσο μποροῦν τόν δανεισμό καί νά εἶναι φειδωλοί στίς ἐκταμιεύσεις καί τή χρήση πιστωτικῶν καρτῶν. Τέλος, καί οἱ μεταφορές ὑπολοίπων σέ ἄλλες τράπεζες, ὅταν δίδονται καλύτερες ἐγγυήσεις καί ὄροι, θά πρέπει νά ἐξεταστεῖ ὡς μέθοδος ἀντιμετώπισης τῆς κρίσης. Ὡστόσο καί τό κράτος μέ τήν σειρά του θά πρέπει νά σταματήσει τό χάϊδεμα τῶν τραπεζιτῶν. Πρόκειται γιά μιᾶ ἐνέργεια πού ἂν δέν γίνει θά δημιουργήσει περαιτέρω κοινωνικούς κραδασμούς».

Ὁ πρόεδρος Ἐνωσης Καταναλωτῶν τῆς Ἑλλάδος, κ. Μιχάλης Τσιφάκης συνιστᾷ: «Καιρός νά σταματήσουμε νά τρῶμε τό παραμῦθι περί τῶν κακῆς ποιότητος προϊόντων ἰδιωτικῆς ἐτικέτας καί τῶν καλύτερων ἐπώνυμων... Πρέπει λοιπόν ὅλοι μας νά καταλάβουμε πώς ἔχουμε στά χέρια μας τό πιό σημαντικό ὄπλο: αὐτό τῆς ἐπιλογῆς. Μέ τήν ἐπιλογή μας ὑποστηρίζουμε τό εἰσόδημά μας καί ταυτόχρονα στέλνουμε ἕνα μήνυμα πρὸς τοὺς ἐμπόρους. Ἡ ἐπιλογή ἑνός προϊόντος εἶναι μιᾶ μορφή ψήφου γιά ὅλους μας».

Ἡ ἀντιπρόεδρος τοῦ ΕΚΠΟΙΖΩ κ. Παναγιώτα Καλαποθαράκου συμβουλεύει: «Βιώνουμε μιᾶ πλασματική εὐημερία καί ἀγοράζουμε πάνω ἀπό τίς δυνατότητές μας. Ὅλα αὐτά θά πρέπει νά περιοριστοῦν. Θά πρέπει νά ἀποφασίσουμε νά ζήσουμε διαφορετικά. Μάλιστα δέν εἶναι τυχαῖο πώς πέρυσι τόν Μάρτιο διοργανώσαμε μιᾶ ἄλλου τύπου ἡμερίδα γιά τήν ἀλόγιστη κατανάλωση. Ὁ κα-

ταναλωτής λοιπόν θά πρέπει νά εἶναι ἐνημερωμένος καί νά ἐλέγχει τήν ἀγορά. Πρέπει νά ἀπαιτήσουμε μείωση τῶν τιμῶν στά εἶδη διατροφῆς. Δέν μπορεῖ παγκοσμίως οἱ πρῶτες ὕλες νά ἔχουν μειώσει τήν τιμή τους, ἐμεῖς ὅμως νά συνεχίζουμε νά ἀγοράζουμε πολύ ἀκριβά. Ἐπίσης, δέν εἶναι δυνατόν κάθε ἐλληνική οἰκογένεια νά διαθέτει 3 ἢ 4 αὐτοκίνητα. Σκεφτεῖτε τί οἰκονομία θά κάναμε ἐάν μειώναμε τίς δαπάνες μας σέ καύσιμα! Πρόκειται γιά μείζον θέμα, ἀφοῦ ὁ περιορισμός τῆς χρήσης αὐτοκινήτου θά ἄλλαζε ὅλη μας τήν ζωή. Γιά ὅσους ὅμως ἐπιμένουν νά τό χρησιμοποιοῦν, συστήνουμε ἐλεγχο τῶν τιμῶν στά πρατήρια καυσίμων. Στόν ἐνεργειακό τομέα τώρα, προτρέπουμε νά γίνεται ἀξιοποίηση νυχτερινοῦ ρεύματος καί περιορισμός τῆς σπατάλης ὥστε νά μειωθοῦν οἱ δαπάνες πρὸς τήν ΔΕΗ. Φυσικά θά πρέπει νά ἐπανεξετάσουμε καί τήν σχέση μέ τό κινητό μας τηλέφωνο, τό ὁποῖο χρησιμοποιοῦμε πλέον δίχως μέτρο καί λογική».

Ἐπομένως, ὁ ἀσκητικός τρόπος ζωῆς, ὅπως συνιστᾶ τό Εὐαγγέλιο καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἀναγκαῖος γιά ὅλους μας. Θά πρέπει νά εἶμαστε ἐλεύθεροι ἄνθρωποι καί ὄχι καταναλωτικά ὄντα. Νά ζοῦμε ἀντικαταναλωτικά καί ἀντικαπιταλιστικά. Ἐπαναλαμβάνω αὐτό πού εἶπα στήν ἀρχή, ὅτι μέ δυσαρεστεῖ πού ἡ λέξη ἄνθρωπος ἀντικαθίσταται ἀπό τήν λέξη καταναλωτής, ἡ κοινωνία ἀνθρώπων ἀντικαθίσταται ἀπό τήν καταναλωτική κοινωνία τῆς ἀπόλαυσης καί τά δῶρα τοῦ Θεοῦ λέγονται καταναλωτικά ἀγαθά. Αὐτό δείχνει ἕναν ἄνθρωπο ἐξαρτημένο, ἄβουλο, ἐμπαθῆ, πράγμα.

Καί τό Ντοστογιεφσκικό ἐρώτημα εἶναι ἀδυσώπητο: «ἐλευθερία ἢ εὐτυχία;». Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό δείχνει μιᾶ στάση ζωῆς. Πρέπει νά εἶμαστε ἐλεύθεροι ἀπό ἰδεολογίες, σκοπιμότητες καί πάθη. Στό σημεῖο αὐτό χρειάζεται προσωπική ἀντίσταση καί ἐπανάσταση σέ κάθε ἐξάρτηση.